

EXPOLIGHT[®]

«СВІТЛОВИЙ МАЙСТЕР-ПЛАН ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ МІСТ»:

ЗУСТРІЧ ІЗ РОЖЕ
НАРБОНІ ТА МИКОЛОЮ
КАБЛУКОЮ

Текст: Міла Срмакова-Феруз

22 квітня в UNIT.City відбулася подія «Світловий майстер-план як стратегія розвитку міст», спікерами якої виступили Роже Нарбоні (Roger Narboni) — міжнародний експерт зі світлового урбанізму, засновник французької студії Concepto, та Микола Каблука — український світловий дизайнер, засновник і артдиректор компанії Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures. Саме зараз, у співпраці Роже Нарбоні, команди Expolight, дніпровських архітекторів і урбан-експертів народжується нова лайтинг-стратегія для міста Дніпро. Розповідаємо про неї та про яскраві сторінки зустрічі, до якої ми теж були дотичні.

Зустріч стала ексклюзивною нагодою отримати знання про орієнтири сучасного лайтинг-дизайну, освітлення для міст із перших рук: Роже Нарбоні стоїть біля витоків формування світлового дизайну як такого, саме він почав використовувати визначення «дизайнер освітлення» і розробив методологію цієї галузі.

Його студія Concepto розпочала роботу в 1988 році. Нарбоні є одним із засновників французької Асоціації світлодизайнерів і світлотехніків, із 1992 року — член французької Спілки освітлення.

За роки роботи Роже Нарбоні створив унікальну колекцію проектів, які трансформували міські простори та ландшафти по всьому світу: від міст і пам'яток у Китаї, Бразилії, країнах Близького Сходу, Північної Африки до освітлення Єрусалиму, Афін, Парижа. Він є автором 150 світлових майстер-планів для міст і творцем концепцій Nocturnal urbanism та Dark infrastructure («Нічний урбанізм» і «Темна інфраструктура»). Експерт наголошує на важливості темряви й темної пори доби як природної частини життя всіх істот, на розробленні світлових рішень для міст і середовищ, які б підтримували екологічні, дбайливі нічні сценарії.

Роже Нарбоні, експерт зі світлового урбанізму, засновник французької студії Concepto.
Фото: Максим Дробіненко

Микола Каблука, світловий дизайнер, засновник і артдиректор компанії Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures. Фото: Максим Дробіненко

Микола Каблука — світловий дизайнер, засновник і артдиректор компаній Expolight та Kabluka Light & Digital Sculptures є фронтменом інноваційного підходу до освітлення для архітектури, інфраструктурних об'єктів, просторів, світлових інсталяцій і перфомансів в Україні та за кордоном.

Маючи 25-річний досвід роботи зі світлом, більш ніж 10 років він представляє Україну в таких міжнародних спілках світлодизайнерів, як IALD (International Association of Lighting Designers) та IES (Illuminating Engineering Society).

У проєктах експерти Expolight та Kabluka Light & Digital Sculptures співпрацюють із провідними закордонними архітектурними та дизайн-практиками: Zaha Hadid, UNStudio, friendl*architects, AVRO|KO, урядами міст і країн, ключовими архітекторськими та дизайн-бюро України — YOD Studio, balbek bureau, YODEZEEN, Archimatika, MAKHNO Studio, Yakusha Design та іншими.

Торік компанія Expolight отримала 6 нагород і 13 відзнак міжнародної премії LIT Lighting Design Awards.

Візит Роже Нарбоні до України та його участь у розробленні світлового майстер-плану для Дніпра стали можливими завдяки приватній ініціативі Миколи Каблуки.

Зустріч відкрив головний редактор PRAGMATIKA. MEDIA **Костянтин Ковшевацький**, гостею події також була **Олена Шуляк**, голова Комітету ВРУ з питань

ОЛЕНА ШУЛЯК:
«СВІТЛО
ДЛЯ ВСІХ НАС
Є УОСОБЛЕННЯМ
НАДІЇ, СТІЙКОСТІ,
ОСОБЛИВО
ЦЕ ВІДЧУВАЛОСЯ
ПІД ЧАС
НЕЩОДАВНІХ
БЛЕКАУТІВ, ЯКІ
ПЕРЕЖИЛА КРАЇНА»

Олена Шуляк, голова Комітету ВРУ з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, голова партії «Слуга народу». Фото: Максим Дробіненко

організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, голова партії «Слуга народу», яка звернулася до аудиторії з вітальним словом.

Олена Шуляк говорить: світло для всіх нас є уособленням надії, стійкості, особливо це відчувалося під час нещодавніх блекаутів, які пережила країна. Вона відмітила самовіддану роботу енергетиків і фахівців, які працювали над відновленням мереж.

«Я не лише голова профільного комітету, а передусім — киянка й дуже хочу, щоб наше місто було фантастичним, розвивалося зараз і після того, коли закінчиться війна, в період відновлення. Хочеться, щоб найкращі світові практики, з досвідом, який вони набували в різних країнах світу, об'єднувалися з нашими найкращими спеціалістами й відновлювали українські міста і громади. Робили їх кращими, енергоефективними, енергонезалежними».

Вечір складався з трьох частин: у першій і другій виступили Микола Каблука й Роже Нарбоні з ретроспективою найбільш важливих і характерних для їхнього творчого шляху проєктів. Далі вони презентували результати тижневого воркшопу **City Light Masterplan** щодо концепції освітлення міста, який відбувся в Дніпрі.

Головний редактор PRAGMATIKA.MEDIA
Костянтин Ковшевацький.
Фото: Максим Дробіненко

ВИСТУП МИКОЛИ КАБЛУКИ

Микола Каблука зазначив: співпраця з майстром світлового дизайну Роже Нарбоні мала розпочатися навесні 2022 року в комплексному проєкті для Маріуполя, але повномасштабна війна й лихо, яке вона принесла, знищили ці плани. Він подякував Нарбоні за підтримку й те, що, незважаючи на перестороги про безпекову ситуацію, він відвідав Україну з тривалим візитом і взяв участь у командній роботі в Дніпрі.

Український світлодизайнер наголосив, що світлові майстер-плани є звичною практикою в розвинених європейських країнах, Новому світі під час перетворення просторів і розроблення стратегій розвитку міст.

«Світлове майстер-планування – частина архітектурно-світлового дизайну. Це не виключно про освітлення, а про те, що створює середовище міста. Чому деякі міста, як-от, наприклад, Париж, виглядають і відчуваються комплексно? Спочатку на це не звертаєш уваги, але справа в ієрархії світла, в дотриманні дизайн-коду для всіх елементів світлового середовища міста: в освітленні доріг, пішохідних зон, парків, архітектурних споруд, домінант і монументів», – говорить Микола Каблука.

Він додав: світловий дизайн є визначальним для сучасних концептуальних робіт і проєктів, що передбачають складні форми, одним із перших це зрозумів сер Норман Фостер, який почав залучати фахівців зі світла до своїх архітектурних проєктів ще в 1970-х.

Микола Каблука пояснив аудиторії засади архітектурного світлового дизайну та завдання, покладені на сучасне освітлення. Це і про функції для просторів, і про емоційний досвід їхніх користувачів. Також він розповів про вплив фізичних характеристик світла на все живе і його роль у формуванні вражень, складних переживань, катарсису, яку відмічали і якою користувалися майстри минулого й сучасності, наприклад, архітектори Тадао Андо і Даніель Лібескінд, український живописець Архип Куїнджі. Він згадав меморіальний об'єкт – унікальну дерев'яну синагогу «Місце для роздумів» у Бабиному Яру, спроектовану архітектором Мануелем Герцом, для якої Expolight розробили концепцію та реалізували освітлення.

Заглиблюючись у тему світлових майстер-планів, Микола Каблука розповів про співпрацю з Роже Нарбоні в дослідженнях для одного з районів Бангкока. Він пояснив, які аналізуються дані й на базі чого світлові дизайнери формують рішення. Це активність людей у різних міських локаціях в різний час доби, демографічний зріз, автомобільний і пішохідний трафіки, дороги, зелені та блакитні зони, лендмарки й туристичні маршрути; освітлення вулиць, інфраструктури, парків, що вже існує; культурні й навіть релігійні особливості – наприклад, які кольори є типовими чи які існують міські традиції. Також використовуються дані Light pollution map – супутникової мапи, яка демонструє світлове забруднення, засліплення від штучного світла міст. Усі ці елементи допомагають скласти загальну картину й візії для змін.

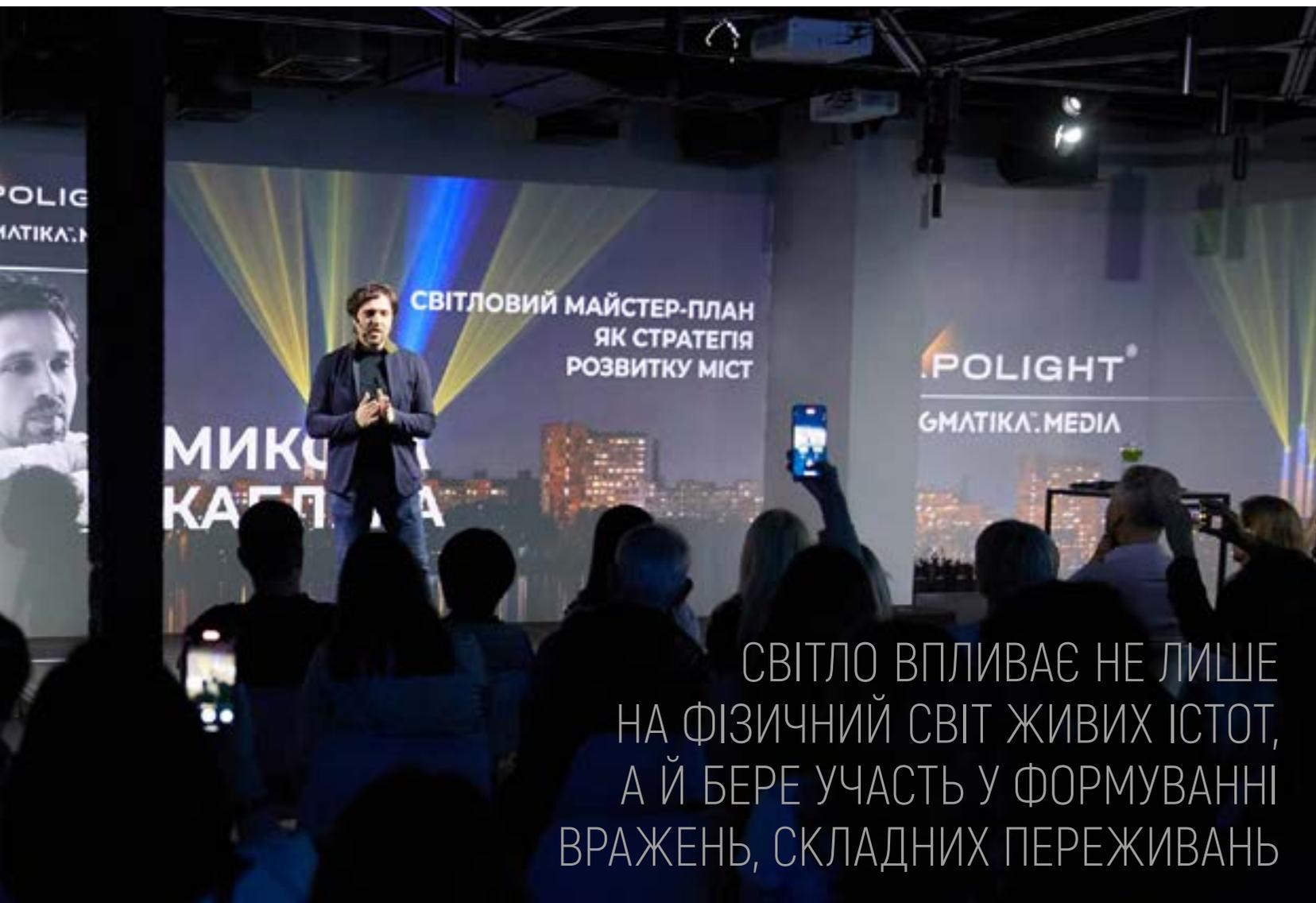
Світлодизайнер ознайомив аудиторію з низкою проєктів, виконаних Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures у різний час.

Для логіки викладу вони були згруповані за трьома категоріями: **громадські простори, фасади і світлові артінсталяції.**

Микола Каблука розповів аудиторії про роль світла в сучасних архітектурних, просторових проєктах і завдання, з якими працюють світлодизайнери. Фото: Максим Дробіненко

МИКОЛА КАБЛУКА: «СВІТЛОВИЙ
МАЙСТЕР-ПЛАН – ВАЖЛИВЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ, ЯКЕ ДОЗВОЛЯЄ
ВІДЧУТИ МІСТО. В СХІДНІЙ
ЄВРОПІ ДОСІ НЕМАЄ ЖОДНОГО
СВІТЛОВОГО МАЙСТЕР-ПЛАНУ
МІСТА, ПРОТЕ ЦЕ ЗВИЧНА
ПРАКТИКА ДЛЯ РЕШТИ СВІТУ»

СВІТЛО ВПЛИВАЄ НЕ ЛИШЕ
НА ФІЗИЧНИЙ СВІТ ЖИВИХ ІСТОТ,
А Й БЕРЕ УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ
ВРАЖЕНЬ, СКЛАДНИХ ПЕРЕЖИВАНЬ

Микола Каблука розповів про закладені сенси, концепцію й реалізацію освітлення для площі Свободи та Миру в Маріуполі (наразі в тимчасовій окупації, сценарії освітлення неможливо виконувати), скверу Франца Йосифа в Чернівцях, бульвару Мистецтв та Успенської площі в Дніпрі, території відпочинкового комплексу Emily Resort у Львові, простору в UNIT.City/UNIT. Home, до якого були застосовані майже всі принципи роботи над світловим майстер-планом, але в меншому масштабі; локацій на парку-острові Аль-Нур у Дубаї і території біля озера Аль-Кудра в Дубаї — саме цей проєкт наразі в роботі.

Український експерт світла називає важливою роботою з освітленням фасадів будівель, вони можуть стати ключовими лендмарками.

Він запропонував аудиторії переглянути презентації про медіаскульптуру «Куб» у київському комплексі Chicago Central House, освітлення фасаду костелу Cascade Plaza в Дніпрі, освітлення фасаду костелу Святого Миколая в Києві — пам'ятка нещодавно зазнала пошкоджень через повітряну атаку й була оперативно відновлена завдяки Toronto-Kyiv та іншим компаніям-меценатам, включно з освітленням.

Освітлення для меморіальної синагоги «Місце для роздумів» у Бабиному Яру — один із найбільш емоційних проєктів, реалізованих компанією Expolight. Фото: expolight.net

«ЗА ДОПОМОГОЮ
ВІДПОВІДНОГО ОСВІТЛЕННЯ
ФАСАДИ БУДІВЕЛЬ МОЖУТЬ
СТАТИ КЛЮЧОВИМИ
ЛЕНДМАРКАМИ», –
МИКОЛА КАБЛУКА

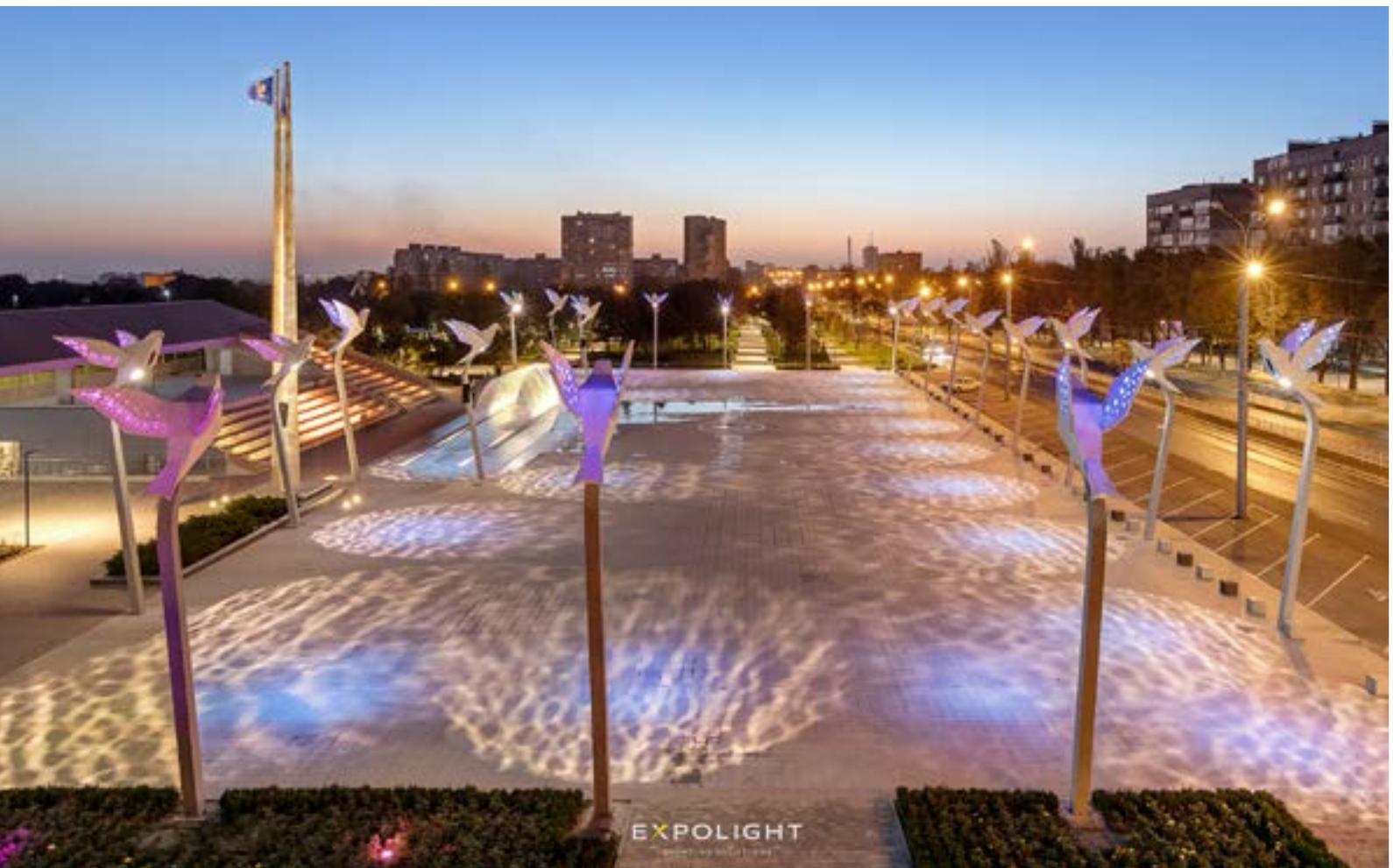

Микола Каблука ознайомив аудиторію з низкою проектів, виконаних Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures у різний час, їхньою філософією та деталями реалізації. Фото: Юрій Ферендович

Микола Каблука розповів про проект TBC Forum у Тбілісі, де Expolight працює спільно з відомим нідерландським бюро UNStudio, також про освітлення фасадів кампусу B06 та житлового будинку A07 у UNIT.City/UNIT. Home, сітчастого фасаду будівлі SAGA City Space, комплексу Signature Residence, рішення для висотних веж Taryan Towers (перераховані об'єкти розташовані в Києві).

Засновник Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures зазначив: для фасадних проектів команда часто розробляє індивідуальну оптику, кастомні світильники, які вирішують завдання саме для конкретного об'єкта. Для цього є власна велика лабораторія, де виконують макети й тести.

Комплексне освітлення для площі Свободи та Миру в Маріуполі від Expolight до 2022 року. Фото: expolight.net

Лінії, виміри та світло меморіалу «Хрест Героїв» у Вишгороді. Фото: expolight.net

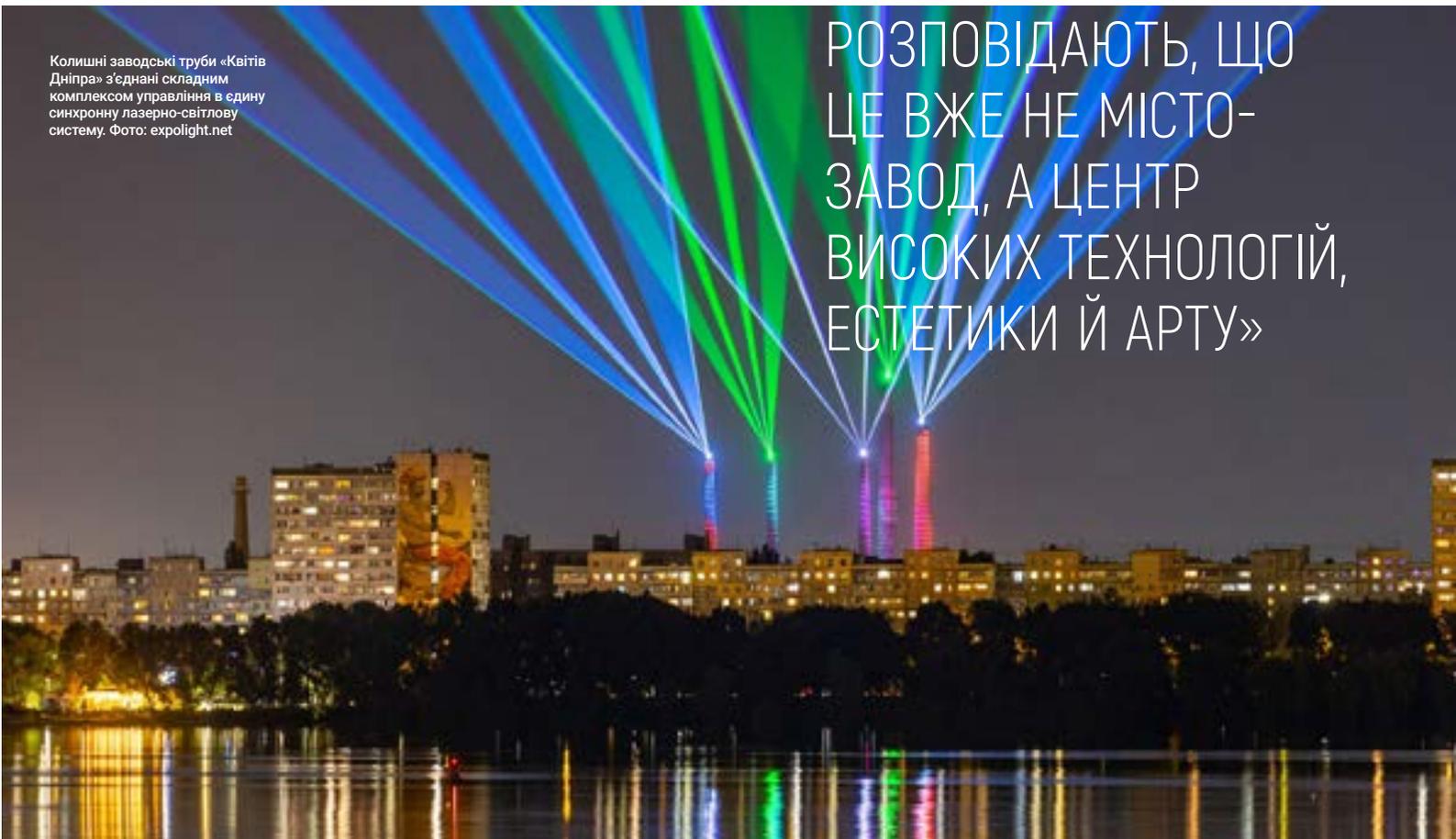
Микола Каблука говорить про те, що світлові артінсталяції стають стандартним елементом для нових житлових комплексів або взагалі для міста, їхній потенціал розкривається.

Одним із найсильніших у своєму досвіді автор називає меморіальний проєкт «Хрест Героїв» у Вишгороді, наповнений світлим смутком і сакральною вдячністю героям.

Також Микола Каблука розповів гостям зустрічі про меморіальну інсталяцію біля Романівського мосту в Ірпені, зруйнованого під час наступу на Київ. Цей проєкт є першим в ініціативі «Маршрути пам'яті» про локації, пов'язані зі спротивом українців російській збройній агресії.

Нещодавні роботи Expolight, не дотичні до меморіалізації, але такі, що викликають сильну реакцію у глядачів, — аудіовізуальна інсталяція «Душа» та проєкт Dnipro Light Flowers. «Душа», будучи тимчасовим проєктом, згодом знайшла своє місце в Цюриху. «Квіти Дніпра» наразі є найбільшою у світі постіндустріальною світловою інсталяцією й покликані стати візуальною візитівкою міста. Світло на колишніх заводських трубах символізує виток нового життя й розвитку Дніпра.

МИКОЛА КАБЛУКА:
«DNIPRO LIGHT
FLOWERS — СИМВОЛ,
ЯКИЙ ТРАНСЛЮЄ
СЕНСИ МІСТА. «КВІТИ»
РОЗПОВІДАЮТЬ, ЩО
ЦЕ ВЖЕ НЕ МІСТО-
ЗАВОД, А ЦЕНТР
ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ,
ЕСТЕТИКИ Й АРТУ»

Колішні заводські труби «Квітів Дніпра» з'єднані складним комплексом управління в єдину синхронну лазерно-світлову систему. Фото: expolight.net

ВИСТУП РОЖЕ НАРБОНІ

Роже Нарбоні в лекції для української аудиторії розповів, як розпочинався його шлях підкорення світла та які проекти привели його до принципів, що ними він керується сьогодні.

Спираючись на дві освіти — художника й інженера з електроніки, Нарбоні вирішив бути ні тим, ні іншим, а, можливо, і стати ними обома в синергії. В 1980-х у Франції фахівців, які б «адресно» працювали зі світлом у розрізі архітектури й урбаністики, фактично не існувало. Сьогодні ж французька Асоціація світлових дизайнерів святкує своє тридцятиріччя.

Втім, пан Роже говорить: наразі в його країні близько 120 фахівців із лайтинг-дизайну, а, наприклад, архітекторів — більше 40 тисяч, ландшафтників — 4000. Потенціал розвитку професії й участі в різноманітних проектах, навіть у межах Франції, для галузі світлодизайну та світлотехніки значний.

Роже Нарбоні звернув увагу на специфіку світлових проектів: усі вони — і ті, що стосуються функціонального освітлення, і артпроекти — плінні, бо світло оновлюється. Будівлі зводять «на віки», дерева теж здатні рости століттями, але проекти світлового дизайну можуть перестати існувати протягом життя їхнього автора.

Він говорить: «Тривалість життя лайтинг-дизайну стає коротшою. Раніше це було десь 35 років, нині — не більше 10–15 років. Проте мені подобається ідея, що наші проекти певним чином є ефемерними, і якщо вони триватимуть 15–20 років, я щасливий від цього».

Нарбоні зазначив: одним із його дебютних проектів було освітлення паризького собору Нотр-Дам, перший національний конкурс лайтинг-дизайну у Франції в 1989 році. Комплексна робота від ідеї до втілення зайняла 19 років. У 2019 році пам'ятка постраждала від великої пожежі. Прожектори, система освітлення — вся робота була знищена. Зараз запускається новий конкурс для освітлення Нотр-Даму.

Від стандартних завдань, як-от світло для офісних будівель, публічних просторів, які були дуже важливими для студії Concepto на початку діяльності, з роками команда рухалася до дуже відмінних проектів — наприклад, освітлення заводів із переробки сміття чи теплоелектростанцій, щоб будувати позитивний імідж для цих важливих, але не надто привабливих споруд.

«Архітектурне світло створює інший образ об'єкта в нічний час. Він може бути абсолютно протилежним тому, якою будівля є вдень. Ми, світлодизайнери, можемо модифікувати сприйняття будівлі, трансформувати образ, фокусуватися на певних елементах або «стирати» світлом інші. Тому, працюючи над концепціями світла, треба обговорювати їх із автором-архітектором, якщо це спілкування можливе: який саме образ буде створений. Але гарна річ: якщо ніхто не задоволений, ми можемо це легко «вимкнути». Це теж свого роду ефемерне ставлення, підхід, який допомагає запускати проекти, описувати нові речі, тестувати їх, бачити реакцію аудиторії і всіх, хто залучений у проект, — пояснив Роже Нарбоні. — Лайтинг-дизайнери сьогодні працюють у багатьох-багатьох галузях, із різними масштабами об'єктів — від величезних до маленьких. Мені подобається працювати з початку проекту з мультидисциплінарною командою: архітекторами, міськими планувальниками, ландшафтними дизайнерами та лайтинг-дизайнерами.

Доробок Роже Нарбоні та студії Concepto — 300 проектів у різних кутках світу, 150 світлових майстер-планів для міст і територій, 30 досліджень темної інфраструктури. Фото: Максим Дробіненко

РОЖЕ НАРБОНІ: «ПРОЄКТИ
СВІТЛОВОГО ДИЗАЙНУ —
ЕФЕМЕРНІ Й МОЖУТЬ
ПЕРЕСТАТИ ІСНУВАТИ
ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ ЇХНЬОГО
АВТОРА. АЛЕ В ЦЬОМУ
НЕМА НІЧОГО ПОГАНОВОГО»

Нічне освітлення 21-кілометрової набережної ріки Хуанпу (Шанхай, Китай), проект реалізований у рамках ревіталізації високоіндустріалізованої території. Фото: www.concepto.fr

Дійсно, дуже важливо розпочинати із самого-самого початку, щоб інтегрувати світловий дизайн в архітектурний або ландшафтний проєкт. Так ми можемо рухатися з командою і ставати сильнішими, інтегрувати всі освітлювальні рішення в архітектуру і «другу шкіру» проєкту».

У 2023 році Роже Нарбоні ухвалив рішення попрацювати зі своєю компанією Concepto й наразі працює як незалежний експерт зі світлового урбанізму. Він говорить про це як про велику свободу, яка дає йому можливості для подорожей та участі в проєктах у різних куточках світу в більш помірному темпі.

Окрім уже зазначених 300 проєктів, реалізованих у різних країнах, і 150 світлових майстер-планів для міст, Нарбоні є автором 30 досліджень так званої «темної інфраструктури» (Dark infrastructure). Вони вивчають потенціал і важливість темряви на вибраних локаціях і в міських просторах, і цьому він теж присвятив частину свого виступу в Києві.

Світлодизайнер прокоментував вибрані проєкти різного масштабу, які відображають розроблені ним методології Lighting master plan, Nocturnal urbanism та Dark infrastructure.

Гості зустрічі дізналися, як створювалися генеральний план освітлення французького міста Тулуза, світлові стратегії для Нанта, Шартра; майстер-план для «Корони Парижа» — районів і передмість, які оперізують місто, та візія нового паризького освітлення «Географія ночі»; майстер-плани для міст Валансьєнн (промислове передмістя Лілля, Франція), Гуанчжоу (Китай), Сан-Паулу (Бразилія), частини старого міста Єрусалима з Яффськими воротами.

Інколи світлові дизайнери Concepto застосовували неочікувані підходи: так, відповідаючи на запит місцевої влади французького міста Ренн, вони створили віртуальне освітлення для історичних пам'яток, видиме лише через мобільний додаток. Проєкт отримав нагороду й використовувався містом протягом 5 років.

Багато проєктів Роже Нарбоні та його команда реалізували в Китаї. Для туристичного променаду в Ченду був розроблений кілометровий медіафасад із великими пандами — символом регіону, покликаний збільшити привабливість локації для відвідування вночі.

«Також ми мали можливість працювати в одному з найбільших міст світу — Чунціні. В місті проживає 34 мільйони людей, це практично як половина населення

Франції (населення всієї адміністративної території Чунциня становить близько 30 млн. — Прим. ред.). Це дивовижне місто на перетині важливих річок Китаю, і це було цікаве дослідження, для якого нам знадобилося 2 роки», — прокоментував Роже Нарбоні відеопрезентацію.

Зосереджуючись на проєктах ландшафтного освітлення, експерт зі світлового урбанізму прокоментував стратегію нічного освітлення для 21-кілометрової набережної ріки Хуанпу (Шанхай, Китай), проєкт освітлення фрагмента Великого каналу в Ханчжоу, внесеного до Списку світової спадщини ЮНЕСКО як одна з найдавніших гідротехнічних споруд.

Роже Нарбоні пояснив рішення для місцевості в китайському місті Дуцзяньян (Сичуань) — унікальної іригаційної системи з розділення ріки на рукави, створеної у 256 р. до н. е. У 2008 році там стався руйнівний землетрус, і перед владою міста поміж іншими стояли завдання з відновлення річкових ландшафтів і розвитку туризму.

Агенція Concepto розробила лайтинг-план для 5-кілометрової ділянки з освітлення берегів, історичного критого мосту, а згодом — і храмів та пагод навколо міського центру.

Деякі проєкти, в яких брав участь Роже Нарбоні, — повторні, наприклад, стратегія для Валансьєнна: «Це означає, що ми оновлюємо вже наявний світловий майстер-план, який був розроблений 15–20 років тому. Вимога полягає в тому, щоб переосмислити наявне освітлення, замінити його на світлодіодне та, де це можливо, максимально зменшити споживання енергії.

Нефритове і золоте світло для річкового ландшафту та історичних пам'яток у Дуцзяньяні, Китай.
Фото: www.concepto.fr

ЗМЕНШЕННЯ СПОЖИВАННЯ
ЕНЕРГІЇ, АКЦЕНТИ НА ТУРБОТІ
ПРО КОРИСТУВАЧІВ
І БІОРІЗНОМАНІТТЯ — ЗАГАЛЬНА
ТЕНДЕНЦІЯ ДЛЯ СУЧАСНИХ
ЛАЙТИНГ-ПРОЄКТІВ

Concepto та Studio 5.5 спроектували вуличне освітлення для Олімпійського містечка в Парижі, світильники були виготовлені з перероблених опор риштувань, старих ліхтарних стовпів і деревини. Фото: www.dezeen.com

Стійкість, зменшення споживання енергії в контексті циркулярної економіки, акценти на турботі та well-being — загальна тенденція для сучасних лайтинг-проектів. Фото: Юрій Ферендович

Roger NARBONI
 Founder and President of CC
 lighting design studio, from 1987

Freelance lighting designer since 1987

Realized more than 300 lighting projects worldwide

Studies of 150 Lighting Master Plans and
 In France and abroad : Belgium, Brazil, China, Co
 Coast, Morocco, Oman, Russia, Saudi Arabia, Switzer

Місто має промислові традиції, і ми також підсилили світлом архітектурну спадщину цього періоду. Одною з тем для обговорення було створити нічні мистецькі маршрути з проєкціями картин і скульптур із місцевого музею».

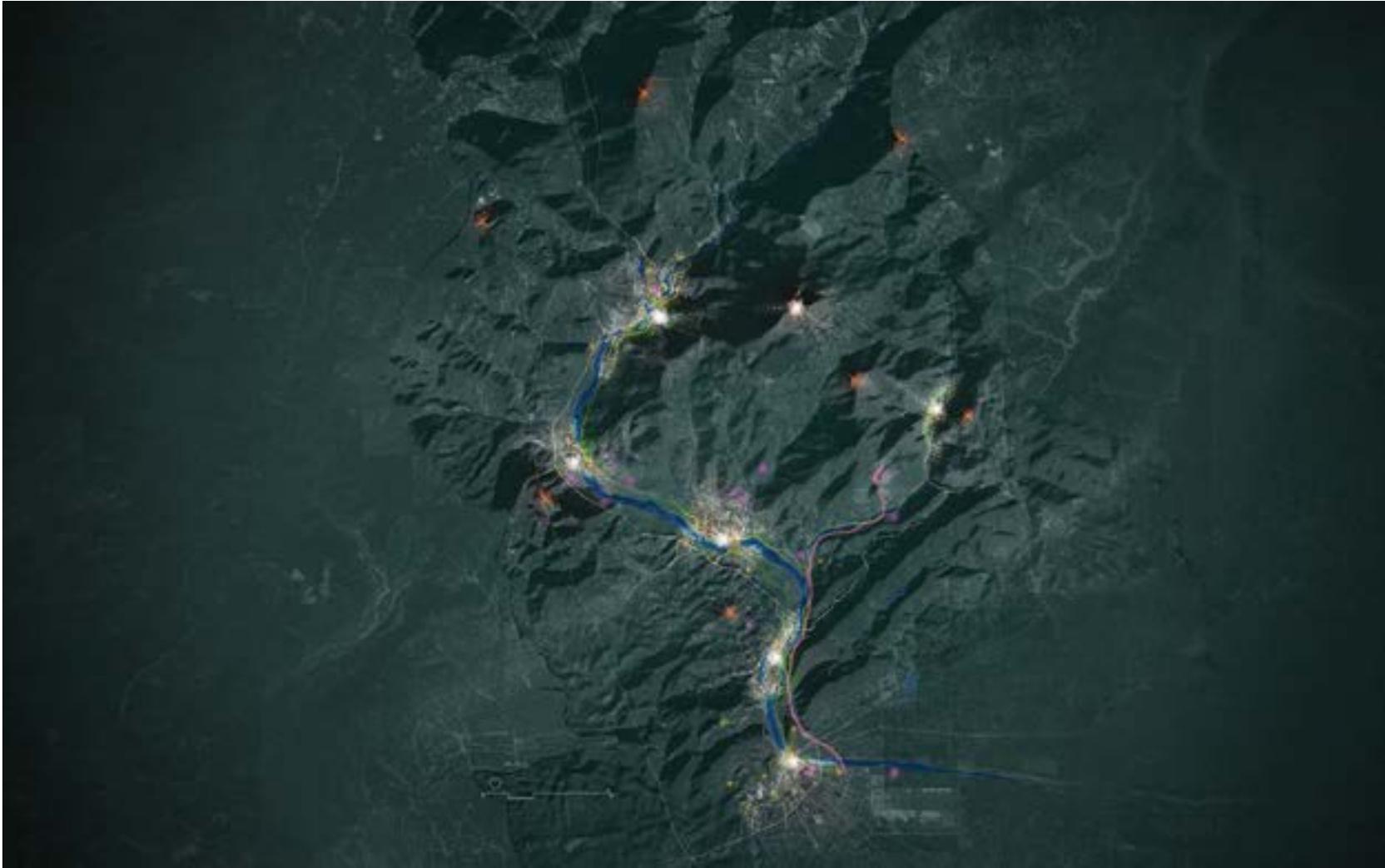
Стійкість, зменшення споживання енергії в контексті циркулярної економіки, акценти на турботі про користувачів і біорізноманіття — загальна тенденція для сучасних лайтинг-проектів.

Минулого літа студія Concepto виготовила все освітлення для Олімпійського селища в Парижі. Для світильників були використані наявні ліхтарні опори чи залишки труб і риштувань. Завдяки цьому вдалося досягти зменшення вуглецевого сліду на 50%.

Іноколи важливо переглядати усталені сценарії: так, у розробленні стратегії для нового освітлення Парижа фахівці Concepto запропонували змістити фокус з історичних будівель і монументів на архітектурне освітлення громадських будівель, якими люди **справді** користуються в темну пору доби, — шкіл, культурних і спортивних центрів.

Права міст і всіх живих істот на темряву вночі привертають увагу Роже Нарбоні. Він є автором методології **нічного урбанізму**.

«Простіше кажучи, нічний урбанізм — це міське планування вночі. Воно враховує обидва аспекти: і освітлення, і темряву в місті. Ще в 1987 році мене зацікавило, як міське освітлення може надавати нам інформацію про ідентичність міста, його топографію, географію,

Міста й ландшафти мають специфічні риси, які можуть повніше розкриватися завдяки балансу світла і темної інфраструктури (на графіці – проєкт Septentrional для семи міст уздовж рік у долині Янцзи (Китай). Зображення: www.concepto.fr

РОЖЕ НАРБОНІ: «ВІДКИДАЮЧИ ТЕМРЯВУ,
МИ ВТРАЧАЄМО ЗОРЯНЕ НЕБО, ЗВ'ЯЗОК ЗІ
ВСЕСВІТОМ, І Я ДУМАЮ, ЩО ЦЕ СТАНОВИТЬ
НЕБЕЗПЕКУ ДЛЯ ЛЮДСТВА, НАСТУПНИХ
ПОКОЛІНЬ. ЩО МОЖНА ЗРОБИТИ? В ПРОЄКТАХ,
ЗОКРЕМА, ДЛЯ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ МИ
НАМАГАЛИСЯ ЗНОВУ ВІДКРИТИ ТЕМРЯВУ»

архітектуру, матеріали. Я аналізував у той час багато нічних міст і пробував усвідомити, як освітлення може допомогти мені краще зрозуміти їхні образи. І дійшов висновку, що це дуже складно: у вас є багато інформації, що надходить від тисяч сяючих точок, проте ви насправді не розумієте, чим є місто», — пояснив світловий дизайнер.

Він запропонував присутнім зіграти у гру: роздивлятися нічні панорами міст, вгадуючи ландшафт, стиль забудови, рід занять мешканців, а потім дивитися на них удень і порівнювати ці припущення з реальністю.

Нарбоні привернув увагу аудиторії до проблеми світлового забруднення, яка посилюється зі збільшенням часових рамок для міського освітлення, розвитком штучних джерел світла:

«Світлове забруднення може загрожувати природним об'єктам. Є проблема того, що ми називаємо нав'язливим освітленням, тобто освітленням громадських просторів, яке потрапляє у вашу квартиру чи кімнату. Дуже великий виклик — збереження біорізноманіття».

Він зазначив, що у Франції з кінця 2018 року діють суворі регулятори для подолання світлового забруднення та збереження біорізноманіття.

Вивчаючи поведінку мешканців міст, Роже Нарбоні дійшов висновку: людям не так подобається світло, як це може здаватися:

«Важко переконати політиків, бо вони завжди говорять про безпеку й освітлення. Та ми можемо проводити експерименти і, спираючись на них, розробляти проекти. Наприклад, так ми реалізували освітлення 2-кілометрової алеї навколо Акрополя в Афінах. Було проведено багато досліджень, висновком із яких стало те, що більшість людей воліють перебувати в затіненому місці, а не під проекторами».

Він підсумовує: «Важливо системно розпочати дослідження та пропонувати стратегії, щоб допомогти політикам ухвалювати рішення й **розуміти важливість нічного часу**. Дуже актуальним є питання збереження енергії, але є й інші, як-от культура міського освітлення, зв'язки між центром міста й передмістями тощо».

Завершуючи виступ, Нарбоні навів кілька прикладів, які ілюструють вагу розуміння темної інфраструктури міст для майбутнього, враховуючи загальне зростання урбанізації.

«У багатьох місцях ми можемо знову відкрити темряву й запропонувати її людям. На нічних міських вулицях можна перебувати і насолоджуватися цим», — говорить він.

На думку лайтинг-експерта, в найближчому й віддаленому майбутньому галузь світлового дизайну буде розвиватися в контекстах турботи, підтримки здоров'я користувачів і забезпечення їхнього благополуччя (well-being).

Лекція Роже Нарбоні та презентація результатів спільного з експертами Expolight і дніпровськими архітекторами воркшопу зібрали аудиторію в UNIT.City. Фото: Максим Дробіненко

Роже Нарбоні та Микола Каблука працювали з чотирма міждисциплінарними командами над вивченням ситуації в Дніпрі, його інфраструктури, ландшафтів, потенціалу просторів. Фото: Максим Дробіненко

«КОЖНЕ МІСТО
ЗАСЛУГОВУЄ
НА ПАНОРАМУ,
ЯКОЮ ХОЧЕТЬСЯ
МИЛУВАТИСЯ,
НАСОЛОДЖУВАТИСЯ,
ЯКУ ХОЧЕТЬСЯ
ФОТОГРАФУВАТИ», –
МИКОЛА КАБЛУКА

ПРЕЗЕНТАЦІЯ НАПРАЦЮВАНЬ LIGHTING MASTER PLAN ДЛЯ ДНІПРА

В підсумковій частині зустрічі Роже Нарбоні та Микола Каблука розповіли про результати тижневого воркшопу з розроблення світлового майстер-плану та контролю темного середовища для міста Дніпро, в якому взяли участь міждисциплінарні команди українських фахівців.

В дослідженнях, ініційованих Expolight, узяли участь головний архітектор Дніпра **Дмитро Волик**, архітекторка міського простору **Ксенія Донецька**, провідні дніпровські архітектори – **Ольга Подушкіна**, віцепрезидентка НСАУ, засновниця FPA-architect, **Михайло Аліпов**, Голова Дніпровської НСАУ, **Сергій Філімонов** і **Наталія Каширіна**, засновники FILIMONOV & KASHIRINA architects, **Олексій Образцов**, засновник архітектурного бюро ArchObraz, **Олексій Валентіров**, головний архітектор і CEO VALENTIROV&PARTNERS, викладачі та студенти Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, експерти Expolight і Kabluka Light & Digital Sculptures.

Фахівці працювали в 4-х змішаних командах, кожна з яких мала представити свою візію для роботи з міськими просторами, базуючись на попередніх дослідженнях.

Розпочалися студії з обстеження ситуації: інспектування давно наявних і новостворених громадських просторів, пішохідних зон, транспортного каркасу, набережної, озеленених зон, парків, віст Дніпра, стану й типу світильників, які використовуються. Найбільше команди працювали в центрі міста.

Зустріч стала ексклюзивною нагодою отримати знання про орієнтири сучасного лайтінг-дизайну, освітлення для міст із перших вуст. Фото: Максим Дробіненко

У рамках воркшопу були виконані дослідження щодо світлового забруднення і специфічний для лайтінг-дизайну нічний аналіз (Nocturnal analysis). Фото: Максим Дробіненко

Микола Каблука розповів: не лише для Дніпра, але й для інших міст України характерна ситуація, коли системи міського освітлення частково осучаснюються, але ці зміни мешканці сприймають погано. Світло стає холодним, «колючим» і змінює враження від добре знайомих просторів і архітектурного оточення.

Так відбувається, коли вибір ліхтарів зумовлений лише їхніми інженерними характеристиками, енергоефективністю, вартістю, але не естетикою та впливом на користувачів.

Саме тому мають існувати світлові майстер-плани, чіткі гайдлайни, які будуть враховуватися під час планування розподілу коштів або закупівель. Вони визначають, що саме потрібно місту.

Протягом воркшопу було кілька проміжних презентацій команд, в яких вони підсумовували зібрану інформацію, отримуючи фідбек від Роже Нарбоні та Миколи Каблуки.

Системний аналіз дозволив зрозуміти морфологію, головні особливості Дніпра. Роже Нарбоні говорить про те, що місто має вельми особливу топологію — розташування природних і рукотворних зелених зон, багато пагорбів на одному березі та рівнинні райони на іншому.

Під його керівництвом були виконані дослідження щодо світлового забруднення та специфічний для лайтінг-дизайну нічний аналіз (Nocturnal analysis).

В результаті роботи кожна з 4 команд представила своє бачення стратегії освітлення в місті.

Команда 1, у складі: Дмитро Волик, Ксенія Донецька, Ірина Турган, Артем Суденко, Дар'я Тарасова, Наталія Терещенко, Юлія Ніколаєва, Ганна Міхеєва. Назва стратегії: «Час та сценарії».

Команда 2, у складі: Сергій Філімонов, Наталія Каширіна, Олександр Денисенко, Сергій Полюшкін,

Володимир Мороз, Анастасія Ткаченко, Олег Семенов, Анастасія Мартиненко, Катерина Тищенко. Назва стратегії: «Дніпро хвилює: світло й темрява».

Команда 3, у складі: Олексій Образцов, Ольга Подушкіна, Анастасія Ахаїмова, Катерина Харченко, Олександр Чернявський, Марія Страшко, Артем Матютін, Ганна Клименко, Іван Северін. Назва стратегії: «Природа ночі».

Команда 4, у складі: Олексій Валентіров, Яна Захарова-Куницька, Ганна Славінська, Наталія Захарчук, Вадим Соломиков, Сергій Лапінський, Артем Садовий, Станіслав Корнеєв, Олександра Горелова. Назва стратегії: «Відоображення. Рефлексія. Простір, що реагує».

Витяги з досліджень кожної з команд Роже Нарбоні та Микола Каблука презентували аудиторії.

Деякі пропозиції фахівців: створення чіткого силуету правого берега Дніпра з його архітектурними домінантами, лінією набережної та мосту; гармонізація колірної температури міської панорами; динамічне світло для островців активності, парків, бульварів, що існують або заплановані, — і водночас використання «низького» безопорного світла в зелених зонах для збереження біорізноманіття; розроблення тематичних маршрутів зі світловим маркуванням і «темних» шляхів; акцентуація місць входу в акваторію Дніпра «річок-привидів» — водних артерій міста, які наразі приховані під землею чи занедбані, та їх інтеграція в тканину міста; підхід «less is more» у виборі освітлення та можливість його легкої адаптації залежно від часу доби, сезонів або подій.

«Кожне місто заслуговує на панораму, якою хочеться милуватися, насолоджуватися, яку хочеться фотографувати», — цим гаслом 4-ї команди Микола Каблука завершив виступ.

Дніпро справді заслуговує на якісні зміни його образу, зокрема і світлового «обличчя», з повагою до людей і просторів. Деякі з них відбуваються саме зараз. ■